

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

SIYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNDE THOMAS HOBBS*

Mehmet Erkin KARA¹

Dr.

Kara Harp Okulu Komutanlığı, Kara Harp Okulu (Dekanlık)

E-mail: ekara79@yahoo.com

ORCID ID: 0000-0001-9546-6847

Öz

Hobbes çalışmalarında iki ana soruya cevap vermeye çalıştı. Birincisi neden yönetilmeliyiz? İkincisi ise neden iktidara itaat etmeliyiz? Birinci sorunun cevabı Devletin kurduğu düzen, doğa durumundaki düzenden daha iyiydi. Yani kötünün iyisiydi. Ayrıca bencil olarak nitelendirdiği insanın iyiliğini ve insanlığın gelişimini sağlayabilecek, herkesten daha güçlü ve itaat edilen egemenden, yani Devletten başkası olamazdı. İkinci sorunun cevabı ise yaşama hakkına sahip olmak içindi. Doğal hak, kendi doğasını diğer bir ifadeyle kendi hayatını korumak için, kendi gücünü dilediği gibi kullanmak ve kendi aklı ile bu amaca yönelik en uygun yöntem olarak kabul ettiği her şeyi yapmak özgürlüğüydü. Hobbes'a göre doğa durumunda doğal hak, yaşam hakkı söz konusu olamazdı. Toplumsal sözleşmeyle sağlanan Commonwealth'de, Leviathan'a özgürlüklerimizi vermemize karşılık, barış sağlanacaktı. Hobbes'un Uluslararası İlişkilere en büyük katkısı ise Leviathan eserinde geçen, doğa durumunun disipline adapte edilmesiyle ortaya çıkan Klasik Realizm, diğer adıyla Hobbesçu Realizmdir. Hobbes'un doğa durumunda insanlar eşittir.

* Bu çalışmada bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: ekara79@yahoo.com

Atf (APA): Kara, M. E., (2025), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Disiplininde Thomas Hobbes, Ekonomi Bilimleri Dergisi, 17 (2): 253-267.

Anahtar Kelimeler: *Hobbesçu Realizm, Leviathan, Commonwealth, Thomas Hobbes, Klasik Realizm.*

Alan Tanımı: *Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler*

THOMAS HOBBS'IN INTERNATIONAL RELATIONS DISCIPLINE AND POLITICAL SCIENCE

Abstract

Hobbes experimented with response applications in two main parts of his processes. Why should we be governed in the first place? Secondly, why the regime of obedience to the government? The answer to the first question is that the order established by the State was better than the order in the state of nature. So it was the best of the worst. In addition, there are others other than the sovereign, that is, the State, who is more powerful and obeyed than anyone else, and who can ensure the good of the humanbeing, whom he describes as selfish, and the development of humanity. The solution to the second problem was to have the right to live. Natural right was the freedom to use one's own power as one wishes and to do what everone's own mind deems to be them ostappropriate method for this purpose, in order to protectone's own nature, in otherwords, one's own life. According to Hobbes, natural right and the right to life are the solutions in question in the state of nature. The contract provided by the contract would be peace in the Commonwealth in return for us giving our freedoms to Leviathan. Hobbes's biggest contribution to International Relations is Classical Realism, also known as Hobbesian Realism, which emerged with the adaptation of the nature section to the discipline in his work Leviathan. In the state of Hobbes' nature, humans can live.

Key Words:*Hobbesian Realism, Leviathan, Commonwealth, Thomas Hobbes, Classical Realism*

JEL Code: *J18*

1. GİRİŞ

Thomas Hobbes 5 Nisan 1588 – 4 Aralık 1679 tarihleri arasında yaşamış ünlü İngiliz felsefecidir. İngiltere'nin Malmesbury yakınında küçük bir kasaba olan Westport'da doğmuştur (Stanford.edu, 2015). 91 yıllık, uzun hayatı boyunca çeşitli alanlarla ilgilenmiştir. Bir bilim adamıdır (Optik üzerine çalışmalarıyla

bilinir.). Matematikçidir (özellikle geometri alanında çalışmıştır.).Çevirmendir. Hobbes, Paris’e sürgün edilmeden önce, 40 yaşındayken, Yunanlı tarihçi Thucydides’in (MÖ 460-400) eserinden yaptığı tercüme yayınlamıştır (Arends, 2009: 4). Metafizik ve epistemolojiyle ilgilenen, dini konular üzerine yazılar yazan bir entelektüeldir.

1628’de ThucydidesTarihi çevirisi, 1640’da Human Nature (İnsan Doğası), 1640’da De CorporePulitico (Siyasal Düzen Üstüne), 1641’de De Cive (Kent Üstüne), 1651’de Leviathan (Leviathan ya da Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti),1655’de De Corpore (Beden Üstüne), 1656’da (Özgürlük Zorunluluk ve Tarih Üstüne), 1658’de De Homine (İnsan Üstüne), 1676’da Homeros destanları çevirisi, 1689’da ölümünden sonra basılan Behemoth (İngiliz İç Savaşlarının nedenlerinin tarihi hakkında), eserlerini vermiştir (Şenel, 1996: 319).

Günümüzde halen devam eden popülerliğinin nedeni ise siyaset felsefesi ve siyaset bilimi üzerine çalışmalarıdır (Iep.edu, 2015). En önemli eseri olan, Leviathan kitabı ile modern siyaset biliminin ilk kurucularından ve ilk modern siyaset teorisinin sahibi sayılmaktadır (Sheldon, 2006).

Bu çalışmanın ikinci bölümünde Thomas Hobbes’un hayatını etkileyen olaylar, üçüncü bölümde Thomas Hobbes’un Siyaset Bilimine kattığı argümanlar (Hobbes’un Korkusu, Doğa Durumu ve İnsan Doğası, Doğal Hukuk ve Doğal Hak, Leviathan, Toplumsal Sözleşme, Hobbes Materyalizmi, Hobbes’a Göre Özgürlük ve Egemenlik, Hobbes’a Göre Güç), dördüncü bölümde ise Uluslararası İlişkiler Disiplinine etkisi (Hobbesçu Realizm, Uluslararası İlişkilerde Doğa Durumu ve Anarşi) ele alınmıştır.

2. THOMAS HOBBS’UNHAYATINI ETKİLEYEN OLAYLAR

Hobbes’un şahit olduğu yüzyılı ve yaşadığı olayları anlamamız, Leviathan’ın neden yazıldığı, Hobbes’un ne demek istediğini anlamamızı sağlar.

Hobbes’uüç olay derinden etkilemiştir. Birincisi özellikle Leviathan eserine esin kaynağı olan İngiliz İç Savaşıdır (Harvard.edu, 2015). İngiliz İç Savaşı’nın bir tarafı İngiltere’nin devlet kilisesi olan Anglikan Kilisesi’nin doktrininin savunan Kral I. Charles ve ona destek veren toprak sahibi aristokratlar, diğer tarafı Parlamento’nun alt kolu Avam Kamarası ve ona destek veren bağımsız Protestan kiliseleri ve orta sınıflardan oluşmaktaydı.

I. Charles iktidara gelmeden önce Protestanlar, Anglikan Kilisesi’nin doktrininin Katolik Kilisesi’ne çok yakın olduğunu düşünmekte ve bundan rahatsızlık duymaktaydılar. 1628 yılında I. Charles, Fransa ve İspanya’ya karşı

savaşmak için kaynak bulmak zorunluluğunda kalmıştır. Parlamente'ye taviz olarak nitelendirilebilecek, Petition Of Rights'ın² imzalamasına karşılık yeni vergiler koymuştur. İlerleyen süreçte Petition Of Rights'ı geçerli saymaması ve parlamente'ye dağıtması iç savaşın görünen nedeni olmuştur. İç savaşın gerçek nedeni ise Parlamento ile Charles I'ın arasında iktidarın nihai olarak kimin elinde olduğu ile ilgiliydi. Oldukça kanlı bir iç savaş olmuştur.

Charles I iktidarını doğrudan Tanrı'dan aldığını iddia etmekte ve Parlamento'nun kendisini sınırlayabileceği fikrini kabul etmemekte ve dahası Anglikan Kilisesi'nin doktrinini tüm İngiliz halkına dayatabileceğini düşünmekteydi. Orta sınıfın rahatsızlıkları da büyük oranda Parlamento'da temsil edilme hakkının feodal toprak beylerine tanınırken kendilerine tanınmamasıydı. Savaşın galibi Parlamento ve taraftarları olmuştur. Kral Charles I savaşın sonunda idam edilmiştir. Hobbes'un bütün hayatı boyunca içte ve dışta kuvvetli devlet fikrindestekçisi olmasının önemli sebeplerinden birisi İngiltere'de hüküm süren istikrarsızlıktır (Güriz, 1955: 299). Ayrıca kral taraftarı olması Thomas Hobbes'un ömrünün 11 yılını ülkesinden uzakta geçirmesine neden olmuştur (Johnson, 1991: 305).

Hobbes'u etkileyen ikinci olay ise 30 Yıl Savaşlarıdır. Avrupa'nın gördüğü son büyük din savaşı, 30 Yıl Savaşlarıdır. Dinsel çatışmanın yıkıcı etkisini hissedilmesini sağlamıştır. 30 Yıl Savaşları modern diplomasi ve uluslararası ilişkiler, toprağa dayalı devletlerin temellinin atılmış, Avrupa'yı kökten değiştirmiştir. Bu savaş sonucunda Habsburglara karşı Protestanları destekleyen Katolik Fransa örneğinde olduğu gibi artık devletlerin çıkarları, dinsel bağlılıklarının önüne geçmiştir (Sander, 1998: 98). Avrupa'da sürgünde iken Hobbes 30 Yıl Savaşlarının yıkıcı etkisiyle karşılaştı ve etkilendi (Salihpaşaoğlu, 2013: 819).

Hobbes'u diğer etkileyen olay ise Avrupa'da sürgünde iken Galileo ve Descartes gibi önemli matematikçiler, bilim adamları ile tanışma fırsatı bulmasıdır (Salihpaşaoğlu, 2013: 820). Kara Avrupa'sında sürgünde iken kilisenin ve Ortaçağ felsefesinin (Aristo felsefesi) Johannes Kepler, Galileo ve yeni bilimsel görüşün temsilcileri tarafından çökertilmesiyle karşılaşmıştır (Knutsen, 2015: 142).

Açıklamak gerekirse, 17. Yüzyılda matematikte elde edilen başarılar, doğa hakkındaki güvenilir bilgiye ölçü ve sayıyla ulaşılacağı düşüncesinin yaygınlık kazanmasına, ölçülemeyen ve sayılamayan doğaüstü iddiaların da sorgulanmasına yol açmıştır. İleride Newton'un ortaya çıkmasına varacak olan çağın genel

² 7 Haziran 1628'de, Charles I tarafından imzalanan, Kralın bazı özgürlükleri ihlal etmesini yasaklayan anayasal belgedir.

eğiliminden çok etkilenen Hobbes cisimlerin hareketlerinin açıklanmasında Galileocular tarafından kullanılan matematik ve mekanistik ilkeleri insan, toplum ve doğa ilişkilerine uygulamaya yönelmiş, bu konularda düzenli ve mantıklı bir yorum ortaya koymaya amaç edinmiştir (Tunçay, 1986: 182). Leviathan'ı yazarken kullandığı yöntemde bu dönemdeki bilimsel gelişmelerin etkisi çok belirgindir.

3. HOBBS'İN ARGÜMANLARI

3.1. Leviathan Kitabı

Kitap siyaset felsefesi alanında İngiltere'den çıkan ilk büyük yapıttır. Kitap İnsan Üzerine, Devlet Üzerine, Hristiyan Bir Devlet Üzerine, Karanlığın Krallığı Üzerine başlıkları altında, 4 bölümden ve 47 kısımdan oluşmaktadır.

1.bölümde insan doğasından bahsetmiş, genel felsefe konularını incelemiş, din ve doğa hakkındaki fikirlerini ortaya koymuştur. 2.bölümde bir Hristiyan Devleti içinde kilisenin durumunun ne olması gerektiğini göstermiştir. Hristiyan Bir Devlet Üzerine ve Karanlığın Krallığı başlığını taşıyan 3 ve 4 üncü bölümlerde Roma kilisesine ve Aristo'nun "boş ve değersiz" olarak tavsif ettiği felsefesine eleştiriler vardır (Russel, 1948: 576).

Leviathan'ın ilk baskısındaki kapağı, kitabın özeti olarak algılanmalıdır. Kitabın kapağındaki hükümdarın, vücudu halktan meydana gelmektedir. Bütün halk, Leviathan'ın vücudunun muhteviyatındadır. Kafası ise egemeni, hükümdarın kafasıdır. Elindeki kılıç halkı koruduğunu, diğer elindeki asa ise halka hükmettiğini anlatmaktadır.

Kitaba isim veren Leviathan Tevratın, Book of Job yani Eyüp kısmının 3 üncü, 40 inci ve 41 inci bablarında kendisinden bahis olunan bir deniz canavarıdır. Bu deniz canavarı kitabı mukaddeste "iki çenesi arasına kimsenin giremeyeceği, ağzından alevli meşaleler çıkan, yüreği taş gibi sert olan, kendisine karşı kılıç, mızrak ve kargının işe yaramadığı, çok kudretli" bir mahlûk olarak tasvir edilmiştir. Kitabına Leviathan yani Dev, Ejderha ismini vermesi dahi onun devleti ne büyük kuvvetlerle teçhiz etmek istediğinin açık ifadesidir (Güriz, 1955: 142).

3.2. Hobbes'un Korkusu

Thomas Hobbes korkuyla yaşamış bir insandır. Otobiyografisinde annesinin, İspanyol Armadasının İngiltere'yi fetih için geldiğini öğrenmesinin, onu korkutarak erken doğum yapmasına neden olduğunu anlatmaktadır. Derin bir ironiyle bu

duruma “Korku benim ikizimdir.” Demektedir (BBC, 2015).³ Ona göre, bu dünyada en büyük nimet, ölüm korkusu olmaksızın yaşam sürdürmektir.

Hobbes açısından, korku toplumsal düzeni yapıştıran ve güvenceye alan şeydir ve korku toplumun önde gelen kontrol mekanizmasıdır. “Tutkudan önce düşünülmesi gereken şey korkudur.” Sözüyle Leviathan’da kitabında, etkili hükmetmenin anahtarının korkudan geçtiğini anlatır (Hardt ve Negri, 2001: 333).

Gerçekten de Hobbes’un bir parçası gibi olan korku ve hayatta kalma dürtüsü onun yaşamını ve felsefesini büyük oranda etkilemiştir (Salihpaşaoğlu, 2013: 300).

3.3. Doğa Durumu ve İnsan Doğası

Hobbes, toplumun üstün bir otorite olmadan nasıl olacağını göstermek maksadıyla tanımladığı durumdur (Knutsen, 2015: 143). Hobbes’a göre insanlığın doğal durumu, insanlar arasında sürekli şiddet eğiliminin ve ölüm korkusunun hüküm sürdüğü, herkesin kendi gücü ve olanaklarıyla yaşamda kalabilmek için her şeyi yapmaya hakkı olduğu, bu anlamda zaman ve mekân tanımayan sürekli ve genel bir savaş halidir (Yenisoy, 2015: 81). Bu doğal yaşama hali Epikürcülerin tanımladığı doğa haline daha uygundur. Tanımlanması gerekirse, Devleti kurmadan önceki cehennem hayatıdır (Sarıca, 1996: 64).

Hobbes, bu tezini “insan doğası/insan karakteri” üzerine temellendirdi. Hobbes’un insan doğası anlayışına göre insanlar doğuştan kötü, bencil ve çıkarıcıdır. Ona göre, insan hem beden hem de zihnen doğuştan eşit yaratılmıştır. Fiziksel eşittir; çünkü bedensel güç anlamında en zayıf kişi, tıpkı kendisi gibi aynı tehlike altında bulunan diğer insanlarla birleşerek fiziksel bakımdan en güçlü kişiyi öldürebilecek kadar güçlüdür. Aynı şekilde insan zihnen eşittir; zira insanlar etraflarında kendileri kadar zeki ve bilge çok fazla insanın bulunduğunu kabul etmemektedirler. Buise, insanların zekâ anlamında eşitsizlik içinde olduklarını değil, tam aksine eşitlik içinde olduklarını gösteren bir durumdur (Hobbes, 2007: 92-93).

İnsanların bu “temel eşitlik” durumu, güvensizlik olgusunun anapara metrelerinden biridir. Söyle ki, zihnen ve beden hem eşit olan iki kişi aynı anda sahip olamayacakları bir şeyi arzu ederlerse, haliyle birbirlerine düşman olurlar ve esas olarak varlığını korumak bazen de sadece zevk almak amacıyla birbirlerini yok etmeye veya egemenlik altına almaya çalışırlar (Hobbes, 2007: 93).

Hobbes’a göre doğa durumunda insanın üç temel kavga, savaş nedeni vardır. Bunlar rekabet, güvensizlik, şan ve şerefidir (Hobbes, 2007: 94). Birincisi, diğer

³“Fear and I were born twins together.”

insanları daima geçmek ister ve bunu diğerlerinin mal, hayat ve özgürlüğü pahasına da yapacaktır. Bu bağlamda başka insanların kişiliklerine, karılarına, çocuklarına ve hayvanlarına egemen olmak için şiddet kullanır. İkincisi, kendilerini korumak için kullanır. Üçüncüsü ise, kendi kişiliklerine yönelik olarak doğrudan doğruya veya hısımları, arkadaşları, milletleri, meslekleri veya adları dolayısıyla, bir söz, bir gülümseme, farklı bir görüş ve başka bir aşağılama işareti gibi küçümsemelere karşı şiddet kullanır (Hobbes, 2007: 94).

Hobbes'un insan doğası anlayışının en farklı özelliği, kurumsallaştırmasının Aristoteles'in yaptığı ve Aquinas tarafından Hristiyan bir kimliğe büründürülen klasik insan kavramı anlayışından ayrılması, bizi olumsuz insan kavramıyla tanıştırmasıdır (Gray, 2004: 14).

Hobbes'a göre insan her zaman hazza, yaşamını sürdürücü şeylere koşan; elemenden yaşamına zararlı olan şeyden kaçan bencil bir yaratıktır. Ona göre, insanın toplum içindeki davranışlarının temelinde de yaşamını sürdürmek, güvenlik isteği ve bencillik yatar. Güvenlik isteği insanın doğasının temel gereksinimidir (Şenel, 1996: 323).

3.4. Doğal Hukuk ve Doğal Hak

İnsanlığın doğa durumu, insanlar arasında sürekli şiddet eğiliminin ve ölüm korkusunun hüküm sürdüğü, herkesin kendi gücü ve olanaklarıyla yaşamda kalabilmek için her şeyi yapmaya hakkı olduğu, bu anlamda zaman ve mekân tanımayan sürekli ve genel bir savaş durumudur. Burada insanların hepsini birden belirlenimi altında tutacak genel bir pozitif yasanın varlığı söz konusu olmadığından, herkesin, yaşamını korumak ve güvenliğini sağlamak için her şeyi yapmaya hakkı vardır. Bu varsayım, Doğal Hak'ı(Jusnaturale) kendi hayatını korumak için kendi gücünü dilediği gibi kullanmak ve kendi aklı ile bu amaca ulaşmaya yönelik en uygun yöntem olarak kabul ettiği her şeyi yapma özgürlüğü olarak tanımlar (Yenisoy, 2015: 71).

Bu anlamda bütün insanlar, bu tür bir korunmayı ve bireysel güvenliği sağlayacak her türlü araç üzerinde doğal olarak hak sahibidir (Ekici, 2006: 79).

İşte doğal hukukta evrensel olan, pozitif hukukun tersine doğada bulunan hukuk düzenidir. Bu bağlamda doğa yasalarının tümü doğanın (insan doğası) kendi esenliğine eğilimli olduğu yönündeki temel prensipten elde edilir (Hardin, 1991: 156).

3.5. Leviathan

Devleti simgeleyen bir metafordur. Halkın kendilerini yönetme haklarını devrettikleri egemen bir kişi ya da bir kuruldur.

Leviathan doğa durumundaki insanlar tarafından doğa durumundaki şartlardan kurtulmak için sosyal sözleşmeyle inşa edilmiştir. Leviathan'ın gücü insanların birbirine karşı güç kullanmasının engelleyen bir anlamda hükümeti, egemeni, devleti ve gücü temsil etmektedir. Ayrıca daha önceki düşüncülerden farklı olarak, hükümdarın kişiliği ile bulunduğu mevki nedeniyle oluşan siyasi kişiliği arasında ayırım yapması günümüze miras bıraktığı argümanlardandır.

3.6. Toplumsal Sözleşme

Thomas Hobbes'un Leviathan kitabında belirttiği gibi doğada, herkesin herkesle bir savaşı vardı. Bu durum sadece insanın devamlı korku içinde yaşamasını ve vahşi ölüm tehlikesiyle yüzleşmesi şeklinde değil, sefil ve kısa hayat yaşamasının nedeni oluyordu. Çünkü güvenlik olmadan endüstri, ekonomi, bilim, sanat, tarım, ticaret olamazdı. Gelişme söz konusu bile değildi (Piirimäe, 2006: 3).

Doğa yasası, insanların birbirlerine zararlı olan şeyleri yapmalarının yasaklanması olanağını verecek olan egemeni, Leviathan'ın hükmeden, yöneten, egemen konumuna getirilmesine yol açtı. (Ekici, 2006: 80) (Şenel, 1996: 324) Bir sözleşmeyle insanlar kendi özgürlüklerini Leviathan'a devrettiler. Leviathan'ın koyacağı kurallara uymayı taahhüt ettiler. Hobbes' e göre devlet, doğal yaşam halinde bulunan insanların düzeni sağlamak, herkesin herkesle savaşına son vermek, akla uygun biçimde karşılıklı güvenin sağlanmak için kendi aralarında yaptıkları bu toplumsal sözleşmeyle doğmuştur (Gözler, 2009: 56).

Hobbes devleti, sözleşmeyi kabul edenlerden oluşan, Commonwealth diye adlandırmaktadır. Leviathan (egemen, hükümdar) , Commonwealth'deki her bir kimsenin kendisine verdiği yetkiyle elinde o kadar çok güç ve erk toplanır ki, üstünde birleşilmiş olan kimse herkesin iradesini yerine getirmeğe, vatanda barış, dışarıdaki düşmana karşı da yardımlaşma sağlamaya yetecek kadar korkutucudur. Bu bakımdan Leviathan (egemen, hükümdar), Commonwealth'in (Devlet) özünü içinde taşır (Tunçay, 1986: 203). Yani Leviathan, ölümlü tanrıdır. Devletin bizzat kendisidir.

Toplumsal, devletin ortaya çıkışını bir sözleşme ile açıklamaya girişen genellikle Jean Jack Rousso, Locke gibi demokratik eğilimli düşünürlerdir. Çünkü hukukta sözleşme genellikle “eşit tarafların karşılıklı çıkarları için yaptıkları ve tarafları bazı şeyleri yapma bazı şeyleri yapmama yolunda karşılıklı olarak bağlayan” bir hukuksal ilişkidir. Cumhuriyet destekçisi ve demokratik düşünürler devleti, eşitlikçi, karşılıklı anlaşma bağlamında açıklamışlardır. Hobbes almış olduğu laik burjuva kültürü devleti din dışı bir temele dayandırdı. Ancak Hobbes devleti sözleşmeye dayandıran diğer düşünürlerden farklı olarak, toplumsal sözleşmeyi, daha çok monarşik temelde biçimlendirdi (Şenel, 1996: 325).

3.7. Hobbes Materyalizmi

İnsan hakkındaki materyalist görüşü siyasi felsefesinin temelini teşkil etmiştir. Hobbes'a göre felsefe yapmak doğru düşündürmektir. O halde doğru düşünmek birleştirilmesi lâzım olanı birleştirmek ayrılması lâzım olanı ayırmaktır. Şu halde felsefenin birleştirilebilen ve ayrılabilen yani cisimlerden başka konusu yoktur. Tek mevcudiyet cisimdir ve harekettir. Bu bakımdan Hobbes monist ve materyalisttir (Güriz, 1955: 303).

Allah, melekler, ölülerin ruhları cisimleri yoktur, düşünülemezler şu halde bunlar felsefeye ait mevzular değildirler. Bu fikirlerinden dolayı Hobbes'u pozitivistizmin müjdecisi sayabiliriz (Russel, 1948: 571).

Bunun yanında Hobbes, Aristoteles felsefesi ve skolâstik düşünceye karşı durmuştur. Leviathan'da şöyle demektedir. “Evren tamamen gerçektir, gerçek olan her şey maddedir, madde olmayan gerçek değildir.” Hobbes’a göre uzay denilen bir boşluk vardır ve bu boşluk, görünemeyen ve dokunulamayan Plenum’dan oluşmaktadır. Plenum Hobbes’ın materyalizminde uzayın ana maddesidir (Stanford.edu, 2015).

3.8. Hobbes’a Göre Özgürlük ve Egemenlik

Hobbes’a göre sınırsız özgürlük yoktur. Biz insanların davranışları dayanılmaz içgüdülerin elindedir. Bir istekten sonra gelen davranışımızı yönetmek bizim elimizdedir. Ama isteğimizi yönetmek bizim elimizde değildir. Her davranışın bir nedeni vardır. Bu neden zorunluluktur. Evrendeki her şey gibi insanda zorunluluğa bağlıdır (Hançerlioğlu, 1963: 104).

Bu koşullarda ve zorunlulukta insanlar hükümdarın otoritesine uymalıdır, çünkü hükümsüz, egemensiz (Leviathansız) anarşik hayat, Leviathan’lı hayattan çok daha kötü olacaktır (Greenwalt, 1987: 62).

Hobbes’a göre egemenlik Leviathan(Devlet) iradesinde, mutlak ve bölünmemiş kalır. Halk, egemen ilişkisi sözleşmeyle sağlanan, verilen bir yetkidir. Leviathan’ın hükmetme yetkisi geri alınamaz niteliktedir, istisnası hariç sınırsızdır. Egemen hükümdarın ve mutlak iktidarın temel özelliği olarak, halkına genelde onların rızalarını almaksızın adalet dağıtmaktır (Hardt, 2001: 106).

Hobbes’un Leviathan’ın hükmetmesinin istisnai bir sınırı vardır. Bu da yaşama hakkıdır. Bir kimse, canını almak için kendisine saldıranlara karşı koymak hakkından vazgeçemez. Aynı şekilde yaralanmamak, zincire vurulmamak ve hapis edilmemek için egemene karşı çıkabilir (Tunçay, 1986: 191).

Din konusunda da kendisinden önceki düşünürlerin aksine egemenliğin, hükümdarın tekelinde olduğunu söyler. Hristiyan düalizminde normalde halkın iki efendisi vardır. Hobbes’a göre ise iç barışı sürdürebilmenin tek yolu hükümdarın aynı zamanda kilisenin de başı olmasıdır. Kiliseye de hükmetmesidir. Bu, Papa’nın yönetimindeki Katolikliği karşısına alan, Anglikanizm’i savunan bir düşünce biçimidir. Hobbes’a göre insanlar, inançları ne olursa olsun, egemen gücün din dışı kurallarına da boyun eğmekle yükümlüdürler (Sarıca, 1996: 64).

3.9. Hobbes’a Göre Güç

Hobbes toplum öncesi dönemde, doğa durumunda bireyler arasındaki çatışmanın kaynağını insanın özünün doğuştan kötü bir karaktere sahip olmasıyla ilişkilendirmektedir (Elmas, 2013: 30). Hobbes’un insana bakışı pesimisttir. Ona göre insan kötüdür, ama rasyoneldir. Rasyoneldir çünkü toplumsal sözleşme, her bir adayın özgürce üye olabilmek ve ilgili norm ve işleyişlere boyun eğmek için rasyonel bir güdüye sahip olması gerekmektedir (Elmas, 2013: 30).

Bunun yanında Hobbes’a göre, salt iyi, salt kötü, salt adalet, salt ahlak yoktur, bunlar uydurulmuş kavramlardır. Gerçekte iyi hoş giden, kötüde hoş gitmeyen şeydir. Doğa durumunda olduğu gibi Devlette de hakkı meydana getiren güçtür.

Devlet (Leviathan), herkesin herkese karşı kavgasıdır, savaştır. Devlet bu kavgayı bir dereceye kadar son verdiği için onun emrettiği erdem, iyi, doğrudur. Onun yasak ettiği şey erdemsizlik, kötü, yanlıştır (Hançerlioğlu, 1063: 104). Çünkü Devlet (Leviathan) güçlüdür. Leviathansız, herkesin herkesle savaş halinde olduğu bir ortamda doğru, yanlış, haklı, haksız, adalet, adaletsizden söz etme imkânı yoktur (Aru, 2002: 184).

4. HOBBS’UN ULUSLARARASI İLİŞKİLER DİSİPLİNİNE KATKILARI

4.1. Hobbesçu Realizm, Uluslararası İlişkilerde Doğa Durumu ve Anarşi

Uluslararası ilişkiler disiplininde, Hobbes’un güç ve devlet merkezli güvenlik kuramı Realistlerce savunulmaktadır. Hobbes’un insanın doğasında var olduğunu varsaydığı herkesin herkesle savaşıyla ifade edilen, hükmedenin olmadığı doğa durumu (anarşi durumu) uluslararası ilişkilerde Realist Teorinin temelini oluşturmuştur. Hatta Uluslararası İlişkiler Disiplinin başlangıç merkezinin Thomas Hobbes tarafından doğa durumundaki insanla, Commonwealth (Devlet) arasındaki ayrımın yapılmasıyla ortaya çıktığı iddia edilmektedir (Vincent, 1981: 91).

Hobbes, doğa durumu şeklinde kavramsallaştırdığı kurgusal analizinde insanların gerçekten de böyle bir doğa hali döneminde yaşayıp yaşamadıklarını ayrıntılı bir biçimde sorgulamamış ve sadece yerlileri kastederek “Amerika’nın

birçok yerindeki vahşi insanların” herhangi bir siyasi otoriteye sahip olmadıkları için böyle bir doğa durumunda yaşadıklarını öne sürmüştür (Ebenstein, 2003: 166). Ama Hobbes’a göre devletlerarasında, Leviathan’dan önceki doğa durumu söz konusudur.

“Belli insanların birbirine karşı savaş durumunda bulunduğu hiçbir dönem olmamıştır; lakin krallar ve egemen otoriteyi temsil edenler, her zaman, bağımsızlıklarından dolayı, devamlı kıskançlık içindeki gladyatörler vaziyetindedirler; silahlarını nişanlamışlar ve gözlerini birbirine dikmişlerdir; yani, kaleleri, garnizonları ve topları ötekinin sınırları üzerindedir; vaziyettedir. Ama bu sayede egemen otoriteler halklarının sanayisini yükselttikleri için, bu durumdan kişiler arasındaki doğa halinin sonucu olan ızdırap çıkmaz.” (Hobbes, 2007: 65)

Uluslararası İlişkileri hakkında yukarıda anlattığı Leviathan’ın 13. Bölümünde Klasik Realizmin ipuçları vardır diyebiliriz. Doğa durumundaki insanla, devlet arası analogi yapmıştır. Hobbes insan için doğa durumuna Leviathan’la son vermiş ama uluslararası ilişkilere bir egemen koymamış, doğa durumunun devam ettiğini belirtmiştir. Buradan anlaşılması gereken uluslararası ilişkilerde egemensiz bir doğa durumunun katlanılabilirliği (Yurdusev, 2013: 47). Devletler, doğa durumunda insanların karşılaştığı gibi yalnız, sefil, iğrenç, vahşi ve kısa bir yaşamla karşılaşmadıklarından dolayı, uluslararası bir hükümeti oluşturmak maksadıyla devletlerarası bir sözleşmeye ihtiyaçları yoktur. Ayrıca sistemin ruhu olan uluslararası anarşi, devletlerin, egemenlerin ve vatandaşların güçlü özerklik arzularını yansıtır (Donnelly, 2014: 58).

Hobbes’un bu görüşü realist teorisinin kurucuları olan E. H. Carr, Reinhold Niebuhr, Hans Morgenthau tarafından kabul görmüş, eserlerinde yenilenmiştir. Disiplinde etkisini kanıtlarcasına, 20. Yüzyıl Uluslararası İlişkiler Disiplinin Hobbesyen Gelenegın hâkimiyetinde olduğu ile ilgili çalışmalar yapılmıştır (Yurdusev, 2006: 306). Ayrıca Kenneth Waltz, Neorealist Teoriyi kurgularken uluslararası sistemdeki anarşiyi ön plana çıkarmasını, Hobbesyen bir etki olarak kabul edebiliriz.

Devleti uluslararası politikanın temel aktörü olarak kabul eden bu realist teorisyenlere göre devletlerarasında çatışmalar kaçınılmazdır, doğaldır. Çünkü devletlerarasında doğa durumu yani daimi savaş durumu söz konusudur. Devletin bu durumda temel amacı varlığını sürdürmektir. Bu bağlamda Hobbesyen Realist görüşe göre, devletlerarası tüm ilişkiler, kazananların kazançlarının, kaybedenlerin kayıplarına eşit olduğu sıfır toplam bir oyundur (Arı, 2013: 100).

Anarşi, realistlere göre insanın nadiren sahip olduğu, en iyi niyetlerinden daha geçerlidir. İşbirliğinin risklerini azaltan veya kazançların nasıl paylaşılacağını belirleyen yöntemler olmaksızın, işbirliğine açık olanlar bile yıkıcı rekabet mücadelesi içine girebilirler. Örneğin devletler faydasız bunun yanında maliyetli bir silahlanma yarışına girebilirler. Bu durum Hobbesçu Korku diye tanımlanır (Donnelly, 2014: 63).

Bu durumun temel nedeni realistlere göre, Leviathan gibi bir egemenin olmaması gösterilir. Bu bakımdan uluslararası sistemin anarşik olması, Devletlerin ana motivelerinden biridir. Bu uluslararası ilişkilerin anarşikliği sadece otorite bulunmaması anlamında değil, aynı zamanda ilişkilerin sürekli rekabet ve çatışma şeklinde olması anlamında da anarşiktir (Yurdusev, 2006: 42).

Ayrıca Hobbes Devletin varlığını sürdürebilmeleri için güvenliğin en önemli ön şartlardan olduğunu düşünür. Devletin bütünlüğünü bozacak en büyük tehdit ise güçsüzlüktür (Elmas, 2013: 29). Devletlerarası sistemde de bu durum geçerlidir. Güçsüzlük Devletin en büyük zayıflığıdır.

5.SONUÇ

Hobbes çalışmalarında iki ana soruya cevap vermeye çalıştı. Birincisi neden yönetilmeliyiz? İkincisi ise neden iktidara itaat etmeliyiz?

Birincisi sorunun cevabı Devletin kurduğu düzen, doğa durumundaki düzenden daha iyiydi. Yani kötünün iyisiydi. Ayrıca bencil olarak nitelendirdiği insanın iyiliğini ve insanlığın gelişimini sağlayabilecek, herkesten daha güçlü ve itaat edilen egemenden, yani Devlettten başkası olamazdı.

İkinci sorunun cevabı ise yaşama hakkına sahip olmak içindi.Doğal hak, kendi doğasını diğer bir ifadeyle kendi hayatını korumak için, kendi gücünü dilediği gibi kullanmak ve kendi aklı ile bu amaca yönelik en uygun yöntem olarak kabul ettiği her şeyi yapmak özgürlüğüydü.Hobbes’a göre doğa durumunda doğal hak, yaşam hakkısöz konusu olamazdı.Toplumsal sözleşmeyle sağlanan Commonwealth’de,Leviathan’a özgürlüklerimizi vermemize karşılık, barış sağlanacaktı.

Hobbes’un Uluslararası İlişkilere en büyük katkısı ise Leviathan eserinde geçen, doğa durumunun disipline adapte edilmesiyle ortaya çıkan Klasik Realizm, diğer adıyla Hobbesçu Realizmdir. Hobbes’un doğa durumunda insanlar eşittir.

Hobbes’un ana savlarından biri en zayıfın başkalarıyla işbirliği ve entrika çevirerek en güçlüyü öldürecek güce sahip olmasıdır. Klasik Realizmde Devletler eşittir. En zayıf, çeşitli yollarla en güçlünün üstesinden gelebilir. Doğa durumunda egemen olmadığından dolayı insanlar arası anarşi ve herkesin herkesle savaşı söz

konudur. Devletlerarasında da egemen, mutlak hükmeden olmadığından dolayı, anarşi söz konusudur. Hobbes’e göre insan şiddeti rekabet, güvensizlik, şan ve şeref için uygular. En temel hak, “Tusnaturale” (Doğal hak) yaşama hakkıdır. Klasik realizm için ise Devletin üç temel amacı, Devletin yaşamaya devam etmesi (nationalsurvival), güç ve çıkardır. Görüldüğü gibi Realizm Teorisi Hobbes’un varsayımları üzerine bina edilmiştir. Bu bağlamda Hobbes’un Uluslararası İlişkiler Disipline etkisi büyüktür.

Sonuç olarak gelişmekte olan bilimsel düşüncenin etkisindeki Thomas Hobbes, laik, toprağa dayanan, monarşik, ulus devletin teorisini yazmıştır. Bir bakıma Leviathan Orta çağın skolâstik Aristoteles felsefesinden laik modern batı toplumunun kuruluşuna varan süreci müjdelemektedir. Ayrıca hükmetmek eylemini uhrevi gökyüzünden yeryüzüne indirmiştir. Bu özellikleriyle iktidarın kaynağı üzerine var olan Toplumsal Sözleşme yaklaşımının modern anlamda ilk yaratıcısı sayılmaktadır.

YAZARIN BEYANI

Katkı Oranı Beyanı: Yazar, çalışmanın tümüne katkı sağlamıştır.

Destek ve TeşekkürBeyanı: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

ÇatışmaBeyanı: Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

KAYNAKÇA

- Arends F. M. (2009). “Homeros’dan Hobbes Ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları”, Uluslararasıİlişkiler Dergisi, Cil6, Sayı 22, 4.
- Arı T. (2013). Uluslararası İlişkiler Ve Dış Politika, Bursa: Mkm Yayıncılık, 100.
- Arı T. (2002). Uluslararası İlişkiler Teorileri, İstanbul: Alfa Kitapevi, 184.
- Donnelly, J. (2014). V.D.,Uluslararasıİlişkiler Teorileri, İstanbul: Küre Yayınları, 63.
- Ebenstein W. (2003). Siyasi Felsefenin Büyük Düşünürleri, İstanbul: Şule Yayınları, 166.

- Ekici, E.(2006). “Hobbes Ve Rousseau: Toplumsal SözleşmeKuramı”, Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi Kaygı, Sayı:6, 79.
- Elmas, S. (2013). Modern Toplumun Güvenlik Çıkmazı,Tehdit Risk Ve Risk Toplumu Perspektifinden Güvenlik, Ankara: Usak Yayınları, 30.
- Gözler, K., (2009). Anayasa Hukukuna Giriş, Bursa: Ekin Yayınevi, 56.
- Gray, J., (2004). Post-Liberalizm Siyasal Düşünce İncelemeleri, Ankara: Dost Kitapevi Yayınları, 14.
- Green W. K., (1987). Conflicts Of Law And Morality, Oxford University press, 62.
- Güriz Adnan (1955). “Hobbes, ŞahsiyetVe Siyasi Fikirleri”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 12, Sayı-2, 299.
- Habermas, J., (1999). Öteki Olmak, Ötekiyle Yaşamak, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 194.
- Hançerlioğlu, O., (1963), Başlangıcından Bugüne Erdem Açısından Düşünce Tarihi, İstanbul: Varlık Yayınları,
- Hardin R., (1991). “Hobbesian political order”, Political Theory, Vol:19, No:2, 156.
- Hardt M, Negri A., (2001). İmparatorluk, İstanbul: Ayrıntı Yayınlar 333.
- Hobbes T. (2007). Leviathan Ya Da Bir Din Ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi Ve Kudreti, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 92-93.
- Johnson P. J. (1991). “The Obsession Of Thomas Hobbes: The English Civil War İn Hobbes's political philosophy”, Journal Of Thehistory Of Philosophy, Vol. 29, Number 2, 305.
- Knutsen T. L. (2015). Uluslararası İlişkiler Teorisi Tarihi, İstanbul: Açılım Yayınları, 142.
- Piirimäe P., (2006). “The Explanation Of Conflict In Hobbes’s leviathan”, Trames, No:1, 3.

- Russel B. (1948). History Of Western Philosophy, Londra: Unwinbrother, 576.
- Sander O. (1998). Siyasi Tarih: İlkçağlardan 1918'e, Ankara: İmge Yayınları, 98.
- Sarıca M. (1996). 100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi, İstanbul: Gerçek Yayınevi, 64.
- Salihpaşaoğlu Y. (2013). “Mutlak Monarşiye Laik Savunma: Tevratın Canavarı Leviathan”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 62, Sayı 3, 819.
- Sheldon G. W. (2006). The History Of Political Theory: Ancient Greece To Modern America, New York: Peter Lang International Academic Publisher.
- Şenel A. (1996). Siyasal Düşünceler Tarihi, Tarih Öncesinde İlkçağda Ortaçağda Ve Yeniçağda Toplum Ve Siyasal Düşünüş, Ankara: Bilim Ve Sanat Yayınları, 319.
- Tunçay M. (1986). Batıda Siyasi Düşünceler Tarihi 2, Yeni Çağ, Seçilmiş Yazılar, İstanbul: Teori Yayınları, 182.
- Vincent J. R. (1981). ‘The Hobbesiantradition İn Twentieth Century Thought’, Journal Of International Studies- Millennium, Vol. 210, No. 2, S. 91.
- Yurdusev A. N., V.D. (2013). Devlet, Sistem Ve Kimlik Uluslararasıİlişkilerde Temel Yaklaşımlar, İstanbul: İletişim Yayınları, 47.
- Yurdusev A. N. (2006) “Thomas Hobbes And İnternational relations: Fromrealism To Rationalism”, Australian journal Of International Affairs, Vol. 60, No. 2, 306.
- http://bbc.co.uk/history/british/civil_war_revolution/hobbes_01.shtml
- <http://iep.utm.edu/hobmoral/#H2>
- <http://plato.stanford.edu/entries/hobbes/#1>
- <http://plato.stanford.edu/entries/hobbes/#3>
- <http://scholar.harvard.edu/armitage/files/jasp.pdf>